

גליון
באר
הברכה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

עקב

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2023

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד החלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת עקב

- ב..... כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל - כי הוא א-ל זן ומפרנס אותנו תמיד.....
- ז..... פרשת היראה - ענייני יראת שמים, ו'שכר טוב' ליראיו.....
- ט..... שמור תשמרון - עשו משמרת למשמרתי בגדרים וסייגים.....
- יא..... חביבין ישראל - חביבות הבורא לבני ישראל בהתגברותם על הנסיונות ובפרט בדור האחרון.....
- יד..... ואכלת ושבעת וברכת - מצוות עשה מדאורייתא של ברכת המזון וסגולותיה.....

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד

shwrtz@bezeqint.net

פרשת עקב

כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל - כי הוא א-ל-ל זון ומפרנס אותנו תמיד
 וישבת וכו', ואמרת בלבבך כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, וזכרת את ה' אלוקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל^א, הנה מקראי קודש אלו הם הינם יסוד החיים של כל איש יהודי בכל פינה ופינה אשר וגו', פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה

א. מעשה היה לאחרונה באיש יהודי אשר בבעלותו מכונה (מאשין) לממכר פחיות שתיה (cans), המכונה עומדת במקום שהרבים מצויים שם, וממנה רואה פרנסה בעין יפה בס"ד, והנה 'בעל הבית' זה זכה לקבוע עיתים לתורה, כאשר מדי יום ביומו הנו עוסק ג' שעות רצופות בתורה בשעות של אחר הצהריים, ובאלו השעות הטלפון (סעל) שלו סגור ומכובה כדי שלא תהיה יכולת להפריעו מלימודו.

ויהי היום... כשהוא מסיים ללמוד את חוק לימודו ויוצא מביהמ"ד פתח את הטלפון כרגילותו דבר יום ביומו, והנה הוא 'מתבשר' שיש לו 17 הודעות ב'תא קולי' (voice mail), מי יודע מה אירע באותם שעות... מיד התקשר ל'תא קולי' לשמוע את הודעות, והנה בהודעה הראשונה נשמע הקול של אחד מידידיו הקרובים אליו, והלה מודיע לו בקול בהול שאינשי דלא מעלי פרצו את המכונה וגנבו את כל אשר בה - הן את הפחיות הן את המעות שהיו בה, והוא מתקשר אליו ומזעיקו לבוא מיד ולראות מה אפשר לעשות. בהודעה השניה הוא מתקשר שוב בדחיפות ואומר לו, ידידי רעי ואהובי, חבל על כל רגע, אולי אפשר לנסות להזמין את המשטרה וכו'. בהודעה השלישית אומר לו הידיד שהשוטרים כבר הגיעו וככל הנראה תפסו איזה איש החשוד במעל... וממילא על בעל המכונה למהר לתחנת המשטרה (מגרש הרוסים בעיה"ק ירושלים) להתלונן בפניהם על כך, ורק כך הם יטפלו בעניין... בהודעה הרביעית הודיע לו, שמאחר שאין קול ואין עונה ואינו מצליח להשיגו בשום אופן על כן מינה עצמו להיות 'ממלא מקומו' - במקום שאין איש השתדל להיות... ונסע במקומו עם השוטרים. ב'חמישית' סיפר לו שהצליחו להשיב את הגניבה עד תומה, פרוטה אחת לא נעדרה, ואילו בהודעה השישית אמר לו שכבר החזיר את המכונה על תילה כבראשונה ואף נעל אותה כבתחילה, והכל על מקומו בא בשלום (ושאר השיחות היו 'סתם' שיחות...) עתה מיהר בעל המכונה להגיע לשם ואכן ראה במו עיניו שאין שום 'זכר לחורבן'...

עתה, בואו חשבון, אילו היה מחזיק את הטלפון פתוח בשעת הלימוד והיה מפסיק ממשנתו ועונה לאותו ידיד בשיחה הראשונה, פשיטא ואין צריך לומר שהיה רץ מבוהל לראות אם ניתן להציל משהו, והיו עוברים עליו שעות על גבי שעות של לחץ (נערוון) מתח וכאבי ראש עם כאבי לב כאחד... בטרדות עצומות להזמין את השוטרים ולרוץ אחריהם... ועתה, כאשר השכיל לדעת שאין מפסיקים באמצע הלימוד - נחסכו ממנו כל אותם שעות קשות ורעות, ואדרבה, יתכן שדייקא בזכות עסק התורה שלמד ברציפות זכה שה' ישמור עליו מכל בהלה ויגן על ממונו שלא יפסד, וזכה לראות בחוש את דברי חז"ל (אבות ג' ו) 'כל המקבל עליו עול תורה מסירין ממנו עול מלכות ודרך ארץ'... והאמת היא, שכאשר האדם מאמין שהפרנסה היא רק מן השמים והוא הנותן לך כח לעשות חיל, וכל עיסוקו הוא רק כהשתדלות בעלמא אזי אינו בהול על פרנסתו בכל כ"ד שעות ה'מעט לעת' ואינו עוסק בהשתדלות יתירה ומטורפת כגון לבטל קביעת עיתים לתורה או להפסיד תפילה בציבור לצורך פרנסה...

זה הכלל, יאמין באמונה שלימה שהבורא יתב"ש הוא בורא ומנהיג לכל הברואים, הוא מנהל עולמו בחשבון מדוקדק, פלאי פלאות, והדבק בו ועושה רצונו בתום ובטח וזכה לראות כן, כי כביכול מלאכתו נעשית מאליה לטוב לו כל הימים. מענין לענין, שמעתי מבעל העובדא אברך משכמו ומעלה, מה שראה בעיניו את קיום הבטחת הקרא 'כבד את אביך ואת אמך... למען יטב לך', וכך הוא מספר, לפני כמה שנים נסעתי לחודש ניסן מביתי שבעי"ת בני ברק, לשהות בחג החרות בצל ההורים הדרים בעי"ת מאנסי יצ"ו, בית האכסניה שלי היה סמוך לביהמ"ד סאטמאר (ברחוב monsey blvd) בסמיכות לרחוב מייפל עוועניו, באסרו חג פסח בהתקרב זמני לחזור הביתה לארה"ק, ראיתי

הוא פונה, בכל אשר הוא הולך ועושה, יזכור תמיד בכל עת ובכל שעה כי רק השי"ת הוא הנותן לו כח לעשות חיל, וכל אשר לו הגיעו רק מן השמים, וחלילה לו לחשוב בלבבו שכוחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה. גם כאשר עושה האדם את המוטל עליו להביא שרף לביתו, ויוצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב - אין זה אלא השתדלות בעלמא כי כן ציוה המלך, אך חלילה לו מלחשוב שיוכל להשיג ולהרוויח אפילו משהו בתוצאה מיגיע כפיו. וכך כתב הרה"ק היסוד העבודה' (ח"ב פ"ח) על אומרו 'וזכרת כי הנותן לך כח לעשות חיל - הוזהרנו שנאמין כי כל הרווח של אדם ופרנסתו הכל בהשגחה ובעזר ה', והוא ממנין תרי"ג.

שנשאר לי שעה אחת עד צאתי מן העיר, וחככתי בדעתי לגשת אל ציון הקודש של הרה"ק מרימניץ, או לעלות לבקר שוב את אבי, והכרעתי בעצמי לקיים כיבוד אב, עליתי למעונו, כשחשבתי שאתעכב שם דקות ספורות, אך משום מה החל אבי לבקש ממני עזרה בענין פלוני, לסדר כאן ולעלות שם, מה אומר ומה אדבר (בעוונתי הרבים) היה נראה לי שהוא מבקש ממני דברים של מה בכך, ובכל זאת עשיתי הכל בסבר פנים יפות, ועזרתי לו ככל שנתבקשתי, עד שגמרתי וקבלתי ממנו ברכת הדרך ויצאתי מביתו.

בצאתי ראיתי על השעון שיש לי עדיין רבע שעה פנויה, על כן ירדתי בהמשך רחוב מייפל לחנות 'הצלחה גארסערי', מאחר שחפשתי כבר בכמה חנויות איזה דבר מאכל שהייתי צריך לבניי ולא מצאתי כיוון שהוא חמץ ועדיין לא הגיע לחנויות האחרות. והנה לפליאתי, מיד בהכנסי שמה, שמעתי מכריזים בקול (ברמקול) האם יש כאן מישוהו שקוראים לו בשם ש... והיה זה שם משפחתי (שם משפחתי אינו נפוץ מאד), נגשתי מיד לאפיס, ולתדהמתי מצאתי שם את בני הקטן, אשר בקושי מלאו שש שנים, ואחר בירור הבנתי שהילד יצא מהבית - ושוטט בעיר שאיננה מוכרת לו כשגם שפת הענגליש איננה מוכרת לו, הוא ירד את כל רחוב מייפל עוועניו, וכבר עבר את הצלחה גראסערי, ונכנס לאזור שבו דרים גויים רבים, ובנס עבר שם איש מבני ישראל, ששאלו מה הוא מחפש, ואמר לו שאביו הלך לקנות... (איני יודע על סמך אמר זאת, מן השמים הכניסו לו את הדיבורים הללו) והאיש הביאו לחנות 'הצלחה' הקרובה לאותו מקום באותו רגע שגם אני נכנסתי לשם.

מששבה רוחי בקרבי, עשיתי חשבון, אילו לא הלכתי לבית אבי, בוודאי לא הייתי מגיע לאזור של 'הצלחה' (ורק בזכות שעליתי לבית אבי שהוא באותו אזור הייתי שם) ומי יודע מה היה עולה בגורל בני בסביבת הגויים, מתי ואיך היינו מוצאים אותם, אחרי שעות של עגמ"נ וכו' וכו', וגם, אילו לא היה אבי מעכב אותי 'סתם' בדברים של 'מה בכך', כבר הייתי מזמן מסיים את הקניה ב'הצלחה', ורק בזכות שאבי עיכב אותי... במשך ג' רבעי שעה, הגעתי ברגע המדויק שהכריזו את שם בני.

ב. וכך אמרו צדיקים, שהפסוק 'כוחי ועוצם ידי' הוא 'לשון הנופל על לשון' עצימת עיניים, כי היצר עוצם עיניו של אדם להיות כסומא שאינו רואה את אשר לפניו שאכן אינו עושה 'מאומה' אלא החיל והחוסן לחי עולמים... הנה מצינו בחז"ל (שבת יד.) שגזרו 'טומאת ידיים' לגבי כמה עניינים, גם בכל עת נצטוונו לטהר עצמינו ע"י נטילת ידיים במים, ויש מקום לבאר מדוע נוטלים את דווקא את הידיים ולא את הראש או כל איבר אחר. וידוע ביאורו, כי אכן, ב'ידיים' תלויה עיקר טהרת וטומאת האדם, כי במה שהוא מחשב כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה. ומעשי ידיו להתפאר הם מפרנסים אותו וממציאים לו כל צרכיו - מחשבות הללו מטמאות אותו ועליו 'ליטול ולרחוץ ידיו' ממחשבות און אלו. לאידך, 'ידיים' הללו הם עיקר טהרתו - כשיכיר שלא ידיו הביאו לו פרנסתו אלא הכל בידי שמים לזה טהור טהור ייקרא... (עי' שבט מיהודה להרה"ק מהר"א איגר, פר' תצוה תרס"ז. ודרשות מהר"ץ דרוש מב).

ג. ידועים דברי 'בעל המאור' (בפרק 'כירה' שבת דף ט"ז מדפי הרי"ף, מובא בדברי הרמ"א רנו ס"ח) וז"ל 'תקנת רבותינו ז"ל לענג את השבת בחמין, וכל מי שאינו אוכל חמין בשבת צריך בדיקה אחריו אם הוא מין'. פירוש, שמי שאינו מענג את השבת על ידי הטמנת התבשיל מערב שבת, חיישינן שמא מין הוא ואינו מאמין בדברי חז"ל שהתירו את ההטמנה. וצריך ביאור, מדוע חמור הדבר כל כך עד שאמרו עליו 'חיישינן שמא מין הוא', ולא אמרו כן בשאר דינים בהלכות שבת או במצוות אחרות שבתורה.

ומבאר הרה"ק רבי צבי מליסקא זי"ע (אור הישר והטוב, עמו' קכ"ט), שהרי במשך ששת ימי המעשה מתעסק האדם בענייני פרנסתו וכל הצטרכויותיו, ופעמים שיבוא לחשוב על הצלחתו - 'כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה', לאידך, כשח"ו אינו מצליח ישבר לבו בקרבו על כך שהוא אינו מצליח. וכל זאת מאחר שאינו זוכר שהכל מאת

באר הפרשה - פרשת עקב

ואשרי איש שלא ישכחך, כמה מאושרים חיי האדם דאגה"י המכלה עיניים ולב, ולא עוד אלא שבתוקף אשר זוכר תמיד כי כוחי ועוצם ידי לא אמונתו ובטחונו בה' כשהוא משליך עליו יהבו ומשא עשו לי את החיל הזה, ורק הקב"ה הוא המפרנס דאגותיו - זוכה ל'והוא יכלכלך' ולרוב סייעתא אותו. חיי מלאים תענוג ושמחה ו'פטור' הוא מכל דשמיא'. לעומת זאת, כמה אומללים וקשים חיי

ה' בא לו, על כן הנו תולה את הרווח או ההפסד בעצמו. לזה נתן לנו הבורא יום אחד בשבוע, יום השב"ק הוא יומא דמהימנותא (יום האמונה) שביום זה יזכיר האדם לעצמו שהכל משמים ממעל, ואין עוד מלבדו, וכל השתדלותו בפרנסה ושאר ענייניו אינם כי אם התעוררות שיבוא הדבר אליו, ואילו התוצאות - בהצלחה או בהפסד, מיד ה' הוא.

ורמזו ענין זה בהטמנת התבשיל, כי זהו מהות ההטמנה - שמטמינים קדירה שאין התבשיל שבה מוכן כל צרכה, ומעצמו נגמר הכנת התבשיל ונעשה מוכן ומזומן לאכילה כל צרכו בלא פעולת האדם כלל. ומזה יקיש וילמד לענין 'פעולותיו' לפרנסתו בימות החול, שאף הם אינם אלא התעוררות ותחילת דבר, אבל התוצאות - מאתו יתברך הם. ולכך מי שלא הטמין את החמין בערב שבת - דהיינו שאינו מבין את הרמז שבהטמנה - שהאדם אינו כי אם מתחיל, וגמר המלאכה בדבר ה' הוא, חיישינן שמא הוא מין - שאין אמונתו איתנה 'כי ה' הוא האלוקים אין עוד'. ולכן אוכלים ה'חמין' בסעודת היום בשבת קודש, שהיא כנגד בחינת 'עתיקא קדישא', שמרמזין לאדם - החילות לעשות השתדלות, עתה 'תעתיק' מקומך משם, ותסמוך על ה' שהוא יגמור בעדך לטוב לך, וזה פירוש 'והיה עקב תשמעון' - עקב ר"ת 'ב'חינת ע'תיקא ק'דישא', והיינו דבר ישן הנעתק מהלב בהיסח הדעת מאדם ונשלם מאליו.

ד. בא וראה מה שביאר הגה"ק ה'כתב סופר' (שו"ת או"ח סי' כט) במה שאמרו חז"ל 'איזהו בן עולם הבא זה העונה אמן בכל כוחו' (עיי' שבת קיט: אמר ריש לקיש כל העונה אמן בכל כחו פותחין לו שערי גן עדן), כי 'בכל כוחו' מרמז על מצבו של האיש העונה אש"ר, ור"ל, שהוא שרוי במצב של 'בכל כוחו' ותוקפו, ונראה כי יש בידו לעשות חיל, אך מכל מקום אינו מייחס את ההצלחה לעצמו ח"ו, אלא 'עונה אמן' שהוא ר"ת א-ל-ל מלך נאמן, בוודאי הוא בן עולם הבא 'כי לא במהרה יחטא'.

ה. וכבר אמרו כי תיבת 'דאגה' יש בה את האותיות הראשונות שבא' ב', ומדוע נשמט ממנה האות ב', כי האות ב' רומזת לבטחון, וכשיש לאדם בטחון אין בו כל דאגה, רק המחוסר בטחון הוא הדואג...

פעם פרצה שריפה עזה בכניין בו התגורר הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל, והיתה האש בוערת עד לב השמים... מיד פינו את כל תושבי הבניין מפני סכנת נפשות שהיתה שם והמתינו 'בסבלנות'... עד ש'מכבי האש' יסיימו מלאכתם. מקורביו של הגר"א חששו מאוד לגורל כתבי היד של ר' אברהם אשר כידוע היה מחדש חידו"ת ומעלה אותם על הכתב לרבבות ואלפים שמא נשרפו באש או שמא ניזוקו במים רבים אדירים אשר נשפכו שם בשביל לכבות את האש, מי במים ומי באש... אולם ר' אברהם עצמו עמד על יד הבית במנוחת הנפש, עד ששאלו אחד האם אינו דואג על עמלו הרב שירד לטמיון, נענה לו ר' אברהם בגבורתו ובחכמתו, בדאגה... בדאגה... אין אצל יהודי מקום לדאגה כלל, רק פעם אחת בשבוע צריך לזכור מהדאגה, והוא בעת שנוטל צפורני יד ימינו שצריך לגוזזם לפי סדר בדאגה"ה (כמובא ברמ"א סימן ר"ס סעיף א', שצריך לגזור בראשונה את צפורן השניה העומדת מימין לאגודל ונקראת 'אצבע', לאחר מכן את הצפורן הרביעית היא המכונה 'קמיצה', ושוב גוזז את האצבע הראשונה - 'אגודל', ומשם עובר לאצבע השלישית היא ה'אמה', ולבסוף נוטל את החמישית אשר שמה הוא 'קמיצה', וזהו הסדר לפי האותיות ב'ד'אגה"ה)...

ו. סיפר הרה"ח ר' ישראל הארטיין ז"ל (מישישי חסידי פולין), שבימים שקודם 'המלחמה' ראה פעם ברחובות ווארשא יהודי זקן בא בימים העובד לפרנסתו כ'זגג', וראהו איך שהוא נושא על כתפיו לבדו זכוכיות גדולות וכבדות עד מאד, ניגש ר' ישראל ורצה לעזור לו כמצוות 'עזוב תעזוב עמו', אך הזקן לא הסכים לו, וכה אמר לו, שמע נא בחור, זה לי כבר יותר מתשעים שנות חיים, ועדיין כוחי במותני, ואם תשאל מנין לי כוחות אלו, אספר לך דברים כהווייתן, פעם עשיתי איזו טובה להרה"ק רבי בונים זי"ע, והרה"ק שאלני באיזה ברכה הנני חפץ, ענית לי לו שהרבי יברכני שאזכה להשיא כל צאצאי בהרחבה, ושתהא הפרוטה מצויה בכיסי תדיר, ענה הרבי ואמר לי בזו הלשון, 'אברכך, אז דאס זארגן זאלסטו קיינמאל נישט האבן, ווייל דער וואס זארגט געבט נישט דער אויבערשטער, אז מ'בעט איהם געבט ער' (אברכך, כי לא תדאג לעולמים, כי זה הדואג אין הבורא נתן לו ולא כלום, ורק אם מבקשים הימנו אז הוא נותן), וסיים היהודי, הנה עברו עלי רוב שנותיי, את צאצאי השאתי בהרחבה מרובה והפרוטה אינה חסרה מכיסי לעולם, והינך רואה שאף כוחותיי עדיין עומדים לי...

באר הפרשה - פרשת עקב

ה

האיש המדמה שבידו להשיג פרנסתו, תמיד מלא הוא בדאגות¹ ובהול אחר ממונו בלי מנוחה, ולחסרון אמונתו² נועל הוא בפניו את שערי ההצלחה וסייעתא דשמיא³. גדול, בכל מה שהאדם עושה ומצליח, הן דבר גדול והן דבר קטן⁴, יתן הודיה ושבח לה' יתברך שהזמין לו זה הדבר⁵. עכ"ל.

כיוצא בדבר אמר גם הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (אמרי הרי"ם בשלח) שהדאגה היא מונעת 'ירידת השפע' ונועת שערי הפרנסה, וז"ל, שבזה שהם רודפים אחרי פרנסתם בפחד ובדאגה שלא יחסר לחמם, ואין להם ביטחון בהבורא ב"ה המשגיח האמיתי, הזן ומפרנס בריותיו בלי הפסק כלל, אזי עושין פגם בהשפע ומתישין כוחו של מעלה, שיהיה נפסק השפע באמת, וגורמים שיבואו לידי חיסרון, עכ"ל.

ז. וכך רמזו ב'דרך צחות', עפ"י לשון חז"ל בהל' הפורים (ירושלמי, מגילה א ד) 'כל הפושט יד נותנים לו', כל הפושט מעל עצמו מחשבות אלו ש'כוחו ועוצם ידו' עשו לו את החיל, זה האיש נותנים לו מן השמים פי כמה וכמה שפע רב.

כה אמרו בעלי הרמז דהגמטריא של תיבת חיל הוא מ"ח (48), ואילו הגמטריא של דחי הוא כ"ב (22). וההפרש ביניהם הוא בכ"ו (26) כמספר שם הוי"ה, והיינו שהרואה כי מצבו הולך מדחי אל דחי אז 'זוכרת את ה' אלוקיך' - לצרף לכל מעשיו את הקב"ה - הוי"ה ב"ה, ואז יתחיל לילך מחיל אל חיל.

וכן אמרו כשתוסיף את האות ה' לפני ואחרי תיבת 'לחץ' יעלה בידך אותיותיה של תיבת 'הצלחה', ומרמזו לכל המהלכים בזה העולם כשה'לחץ' מקיף את סדר יומם מבית ומבחוץ, יוסיף את האות ה' בתחילה ובסוף - שבה מרמזים שם ה', ויתהפך ה'לחץ' ל'הצלחה'.

ח. ודע, כי מלבד שה'דאגה' אינה מועילה מאומה להביא לו מה שלא נגזר עליו, אפילו בפרוטה אחת, הרי היא רעה חולה, ושומר נפשו ירחק ממנה, וכדכתיב בפרשתן (ז טו) 'והסיר ה' ממך כל חולי', ופירשו חז"ל (ירושלמי שבת פ"ד ה"ג) 'כל חולי - זה הרעיון', כלומר הדאגה, וביארו בזה, שהרי נאמר באותו פסוק 'וכל מדוי מצרים הרעים אשר ידעת לא ישימם בך', ואם כן מדוע הוסיפו לומר שוב 'והסיר ממך כל חולי', אלא שיש אדם שאין לו כל מדווה ולא מיחוש, ואעפ"כ בדמיונו הינו מצייר לעצמו שהוא 'חולה' במחלה פלונית, ובמיחוש פלוני, ומרוב דמיונות ושגינות נחלה בפועל...

ט. במכתב קודש משנת תרצ"ט כתב הרה"ק ה'קדושת ציון' מבאבוב זי"ע ה"ד (הובא בספר 'באש ובמים' להגה"ח רבי חיים שלמה קניגסברג, היה הכותב והמפיץ של מכתב קודש זה) וז"ל. מכתבך קבלתי, ויותר ממה שכתבת קריתי מבין שורותיך. וראיתי כי דלפה נפשך מתוגה, והינך מלא דאגות על העתיד מהיכן ירק זה חי וכו', אמנם בכל זאת לא אעצור נפשי כוח לעבור על דבריך בשתיקה, ואוכיחך בתוכחת מגולה באהבה מסותרת. שלא יבהלוך רעיונך כלל, רק תשים בטחונך בהש"ת הזן ומפרנס לכל ומכין מזון לכל בריותיו אשר ברא, הגם כי ניתן עול ברזל על האדם - להביא טרף לביתו ככתוב 'וברכתיך בכל אשר תעשה'. אבל זאת אומרת רק לענין עשייה והשתדלות, ולא להאנח ולדאוג - שהוא ללא יועיל, ואם ידאג אדם כל היום וכל הלילה לא יבא אפילו פרוסה קטנה, אדרבא הוא מבלבל את מחשבתו ומטמטם את לבו מבלי ידע אנה לפנות ומה לעשות. ואלמלי לא ניתן רשות ממעל לעסוק במסחר או במלאכה הלא היה חטא ועוון פלילי להרהר אחר מידותיו של הקב"ה ולחשוב מחשבת פיגול - על המחיה ועל הכלכלה, כי אם לישא עין לשמים ולא להושיט אצבע למים קרים (כי כמו המפגל בקדשים פירושו שמערב מחשבות זרות בעבודתו, כיוצא בו הוא המתערב בחשבונות שמים והנהגת העולם בעיני פרנסה). אך כאשר עלה ברצונו הפשוט לשום עול הפרנסה על האדם צריכין משרתיו עושי רצונו לעסוק במסחר וקנין חריצות והרי הוא ככל עבודת הקודש עליהם וצריך האדם לעשותה בזריזות ובלב שלם להשלים רצון קונו, אבל הדאגה והיגון מי התיר לך...

י. בספר 'חובת הלבבות' (שער הביטחון פ"ז בד"ה וכללו) מביא מעשה בחסיד אחד ששאל את שכנו הסופר שהיה מתפרנס מכתבת ידו - מה שלום פרנסתך, ענהו הסופר, 'שלומי טוב כל עוד ידי שלימה', בערוב היום נגדעה יד הסופר רח"ל, והיה זה עונש על אשר שם בטחונו 'בכוחי ועוצם ידי שהיא עושה חיל' והיא מביאה לו את הפרנסה, ולא האמין כי כל פרנסתו אינה תלויה אלא ב'אחד יחיד ומיוחד'. ואדרבה מידה טובה מרובה, המאמין שה' אלוקיו הוא הנותן לו כח לעשות חיל, יוסיפו לו מן השמים 'ידות' הרבה על פרנסתו בשפע רב.

יא. הגה"ק ה'מגלה עמוקות' זי"ע שימש ברבנות העיר קראקא, ביום אחד הודיע לז' טובי העיר שהוא עוקר את דירתו לעיר אחרת מטעם הכמוס עמו, ותיהום כל העיר, על מה ולמה יטשנו רבינו הגדול. כל הפצרות בני

באר הפרשה - פרשת עקב

העיר פרנסיה וחכמיה שלא יטוש את קהל עדתו – העלו חרס בידם, וקבע להם זמן שביום פלוני יעזוב את העיר, בלית ברירה הכינו בני הקהילה סעודת פרידה גדולה כדי להיפרד מרבים האהוב, אך ביום האחרון הודיע המגלה עמוקות שהוא חוזר בו ויישאר לשבת על כסאו כמקדמת דנא. שאלוהו בני העיר ילמדנו רבינו מעיקרא מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר, והלא הייתה דעתו נחושה לעזוב את העיר, נענה ה'מגלה עמוקות' ואמר, את הטעם שהיה עמדי מתחילה לעזוב את הרבנות לא אגלה, אך הטעם שחזרתי בי אגלה לכם – מפני דין תורה שהופיע אצלי כיום אתמול, ב'דין תורה' זה ראיתי את תמימות דרכם של תושבי העיר קראקא, וזה אשר שינה את טעמי ודעתי להסכים לכם להישאר לגור עמהם, ומעשה שהיה כך היה.

עני ועשיר באו לדין, טענת העשיר הייתה שלפני כמה חודשים הילך בשוק, ופגע בעני בן טובים העומד כשאר הרוכלים ומוכר מיני מאפה לפרנסתו, נזדעזע העשיר למראה עיניו בידעו שעני זה הנו תלמיד חכם מופלג ועובד ה', ואין זה לפי כבודו לעמוד כך בשוק, על כן פנה לעני, ועשה עמו 'הסכם' – שהוא יעזוב את 'פרנסתו' זאת, ויפנה לשבת על התורה ועל העבודה, ובעד זאת יפרנסנו העשיר בעין יפה, וכך יעלה בידו להגות בתורה מתוך הרחבת הדעת ללא טרדת הפרנסה, והנה, היום הלכתי בשוק ולנגד עיני נגלה אברך זה עומד שוב 'באותו מקום ובאותו זמן' מוכר לחמים ומיני מאפה כמקדמת דנא, נגשתי אליו ושאלתי לפשר הדבר, השיב העני שגמר בדעתו לבטל את ההסכם, ומעתה ישוב למכור ולא יקח קצבתו מהעשיר, לעומתו טען העשיר שא"א להפר הדברים שלא בהסכמת שני הצדדים, ואינו מוכן בשום אופן לבטל העסק, והרי הוא תובע אותו שיחזור לבית המדרש.

שאל המגלה עמוקות את העני התלמיד חכם מה תשובתך, השיב העני הנתבע, הנה מלפנים כאשר הייתי אופה את הלחמים בכדי למכרן היינו אני ובני ביתי מקושרים אל הקב"ה ותלויים בו, כי בקומנו לפנות בוקר – היו עינינו מייחלות בתפילה להשי"ת בעת טחינת החיטים ולישת הבצק שיהא הקמח נקי והעיסה תתפח כראוי, לאחר מכן היינו מתפללים אל ה' שיזמין לנו עצים יבשים להסיק התנור כראוי, שהרי עצים לחים מעלים עשן ואין האש בוערת בהם כראוי. ולאחר הסקת התנור הייתה תפילתנו שיאפה הלחם כדבעי, ועל כולנה עדיין הוצרכנו לרחמי שמים שיבואו קונים ויקנו את הלחם ומיני המאפה... אך מאותו היום שבא העשיר עם ה'הסכם' בידו אבדנו הרגשה זאת... שהרי שכרינו בטוח הוא... בשום אופן לא אסכים ל'חיים' כאלו, טוב לי לשוב אל מקומי הראשון למכור מיני מאפה בשוק, ולהיות תלוי בה'... כשמוע ה'מגלה עמוקות' 'דין תורה' כזה שינה את דעתו מלעזוב את העיר, כי בין אנשים כאלו ברצונו לדור.

ולמדנו דעת והשכל בא, כי מדרך בני אדם לחשוב על כל דבר קשה שיארע להם, אויה לי כי אריע כך וכך, אויה לי שהפרנסה איננה מסודרת, עדיין לא מסודר ענין החברותא, השידוך, התלמיד, קבלת בני למוסד, התור אצל הרופא וכו' וכדו' משאר ענינים, וכאן ראינו כי אדרבה, כמה שנוסף לאדם סיבות להיות 'תלוי' ועומד בחסדי ה', להיות עיניו מייחלים לחסדו, עדיף פי כמה ומה, וזוהי הטובה האמיתית.

יב. כבר מילתנו אמורה רבות, כי הודאה גוררת הודאה, כלומר, המודה ומשבח להשי"ת על הטוב אשר גמל עמו – ממשיך על עצמו עוד סיבות להודאה, ר"ל שזוכה לחסדים וניסים הרבה, ומכלל הן אתה שומע לאו שהמתלונן ונאנח ומתהלך בהרגשת 'מסכנות'...

וכך דרשו צדיקים בהאמור בבפרשתן (ח ט) 'ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם לא תחסר כל בה', שנרמז בזה, כי אשר לא במסכנות – זה שאינו מרגיש עצמו 'מסכן' (נעבעך) ברוב דאגת הפרנסה אלא הוא בוטח בהשי"ת הזן ומפרנס אותנו תמיד, הוא הזוכה לפרנסה בהרחבה ו'תאכל בה לחם', וכאותו מקרא מלא שדיבר הכתוב (תהלים נה כג) 'השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך'. ואין הדברים אמורים דייקא לגבי עסק הפרנסה, אלא כך הוא המידה בכל צרכי האדם, הבוטח בה' שישפק לו כל צרכיו בגשמיות וברוחניות, ולרוב בטחונו הרי הוא שמח ומאושר בלי שום דאגות אזי מן השמים נותנים לו כל צרכיו, וכמו שנרמזו בסיפא דקרא 'לא תחסר כל בה', אם תחיה בהרגשת לא תחסר אזי אכן תזכה לכל בה.

מספרים שהרה"ק מרוזין ז"ע ראה פעם את בתו נאנחת על איזה ענין, נענה ואמר לה, דעי לך בתי, שאנחה גוררת אנחה, והודאה גוררת הודאה, על כן מן הראוי שלא להתאנח כלל וכלל, אלא לקבל הכל באהבה ושמחה בהלל והודאה, והודאה זו תגרוור אחריה שפע ברכה, בכדי שההודאה תמשך עוד ועוד.

וכה סיפר הרה"ק, מעשה בעשיר שלא היה מן העשירים כפירוש המשנה – 'איזהו עשיר השמח בחלקו' (אבות ד א), ותמיד היה מתאונן ומבכה את מזלו כי רע הוא, אמרו לו מן שמיא, וכי זה 'רוע מזל', עתה ראו תראה מהו

באר הפרשה - פרשת עקב

פרשת היראה - ענייני יראת שמים, ושכר טוב ליראיו כתב הגה"ק ה'נודע ביהודה' זי"ע (צל"ח ברכות לג' ד"ה בפרשתן (י יב), 'ועתה' ישראל מה ה' אלוקיך שואל (ואמר) לבאר מדוע כתיב מה ה' אלוקיך שואל מעמך, מעמך י', כי אם ליראה^{טו} את ה' אלוקיך^{טז}. ולא מה ה' אלוקיך מבקש מעמך, דהנה כתיב (איוב

רוע מזל' אמיתי, הורידוהו מעשירותו ונהפך לעני מרוד המחזר על הפתחים, אין צריך לומר שבמצב זה נתרבו טענותיו ובכיו עשרת מונים, והיה מבכה ללא הרף על המצב הנורא שבא עליו, נענו שוב מן השמים, ואמרו, וכי זהו 'מצב נורא', נביא עליך מצב שהוא באמת 'נורא נוראות', למחרת היום נתנגע ב'צרעת' ובה ננעלו בפניו שערי 'מחזר על הפתחים', כי היו הבריות מתרחקים הימנו שלא לידבק מצרעתו, והיה העשיר לשעבר בוכה ונאנח מאין הפוגות על כי כך עלתה לו - שנפל ל'בירא עמיקתא' שכזו, שבו לומר מן שמיא, וכי זו 'עמיקתא' היא, תא ואחוי לך 'עמיקתא' מהי, מיד נעשה גיבן בגבו וכפוף כהגמון, וכבר לא היה יכול לבלוע את מאכלו כרגיל. בהגיעו לשפל המצב שוב לא נאנח, אלא אמר, אכן מצבי איננו שפיר כלל, אך 'מה יתאונן אדם חי - דיו שהוא חי' (איכה רבתי ג מ), עלי להודות לבוראי על חיי, כי יש אשר מובילים אותם כבר לקבורה ואילו אני חי, מכיוון שכן, נענו משמי מרום ואמרו, וכי על מצב שכזה אומר הוא שטובה יש בו ועליו להודות לה', עתה נראה 'טובה' מה היא, ונתרפא מהגיבנת, הוסיף האיש להלל ולשבח לבוראו, על שכבר אין גוו כפוף ואין מאושר ממנו, אמרו לו מן שמיא, וכי בזה שמח ומאושר הוא, בעת הזאת נוכיח לו 'מאושר' מהו, וירפאוהו מצרעתו, ושב להלך בין הבריות - שכבר נתנו לו להלך בינותם, כי סר ממנו הנגע, ותרב שמחתו כי מעתה יכול הוא לשוב לחזר על הפתחים... נענו בשמים ממעל, וכי בזה 'רבתה שמחתך' - לחזר על הפתחים, אכן נרבה שמחתך באמת, הכניס הקדוש ברוך הוא בלב אחד מידידיו להלוותו 'סכום הגון' ומכובד, שבו העמיד את כל עסקיו לשעבר על מכונם כבתחילה, וחזר לעשירותו יותר מתחילה, עתה כבר ידע היטב 'להיות שמח בחלקו', להודות ולהלל ולשבח על כל אשר לו.

עפי"ז הביא בספר 'טוב להודות' (עמ' רסג) לבאר נוראות בדברי חז"ל 'אתם בכיתם בכייה של חינום, ואני קובע לכם בכייה לדורות', שלכאורה תמוה היאך יתכן שמחתם שבכו פעם אחת בכייה של חינום נגזר עליהם עונש כה נורא, חורבן בתי מקדשות וכל אורך הגלות המר עם כל הצרות והגזירות שעוברים על ישראל בכל משך הדורות, ולכאורה נראה שהעונש חמור אלף מונים יותר מן החטא. אלא, שאכן אין זה בתורת 'עונש', אלא שמאחר שהתאוננו לחינום בא הקב"ה להראות להם מהו רעה וצרה אמיתית שעליה אכן ראוי לבכות.

ואל תאמר כי לי נאה להתלונן על צרתי הגדולה שאין כמותה... שהרי כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד ולעולם אינך יודע מהי הטובה הגדולה הגנוזה בתוך צרתך... רמז לדבר אמרו בעניינא דיומא, דהנה איתא בזוה"ק (זו"ח איכה) כי 'איכה ישבה בדד העיר רבתי עם היתה' ר"ת איבה רעה, והנה 'איבה' היא אותיות י"ה (ט"ו) אב, רמז על חמשה עשר באב, שעליו נאמר לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב, והרי לך, שבתוך האיבה רעה, בתוך האיכה ישבה בדד, החושך הגדול מכולם של חורבן ירושלים שם 'גנוז' ונמצא היום טוב שלא היה לישראל כמותו...

יג. כבר אמר אחד הצדיקים, שכמו שיש סגולה לפרנסה הידועה בשער בת רבים של הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע לקרוא ביום שלישי פרשת בשלח את 'פרשת המן' הכתובה באותה פרשה, כמו כן סגולה גדולה לקרוא את 'פרשת היראה' ביום שלישי פרשת עקב, בכדי לזכות להגיע לידי יראת שמים.

באמת אמרו שאין הדברים אמורים דווקא על יום שלישי פרשת עקב, אלא בכל עת מצוא 'סגולה' גדולה לזכות להשרת יראת שמים בליבו - לקרוא פרשת היראה שניים מקרא ואחד תרגום, כלומר שיקרא מקראי קודש אלו ויחזור לקרוא אותם בכדי שיכנסו לתוך הלב, ויתרגם אותם לפי ענייננו...

הרה"ק רבי אליעזר מביקסאהד זי"ע (שם אליעזר ח"א, אבות פרק ג') רמז על זה בדברי התנא עקביא בן מהללאל (אבות ג א) 'הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עבירה', שכוונת התנא לומר שיסתכל האדם בשלשה היינו בפרשה השלישית שבחומש דברים, שבה כתוב פרשת היראה - 'ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה', ועל ידי זה אי אתה בא לידי עבירה.

יד. אל יאמר אדם - 'אטו יראה מילתא זוטרתא' - דרך היראה 'דרך רחוקה' היא עבורי, כי כן מדויק בלשון הפסוק 'ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך', 'ממך' לא נאמר אלא 'מעמך', לומר לך, שבכל יהודי חבויה וטמונה 'יראת שמים', ואין הקב"ה דורש ומבקש מהאדם כי אם את היראת שמים אשר נמצאת זה מכבר בקרבנו - כי קרוב אליך הדבר מאד, אין לו אלא להוציאו מן הכוח אל הפועל (עיי' 'תוספת ברכה' לבעל 'ערוך השולחן' פר' עקב, ועוד).

באר הפרשה - פרשת עקב

אמנם זה הכל בשאר מצוות, אבל בבואנו לעסוק במצוות ה'יראה', היא אינה ניתנת לאדם משמים, שהרי 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים', נמצא שבזה כביכול האדם מקדים את הקב"ה וממילא מחויב הבורא לשלם על כך שכר מן הדין. וזהו שרמו הכתוב מה ה' אלוֹקֵיךְ שואל מעמך - 'שהקב"ה יהיה השואל ואתה תהיה המשאיל, זה אינו בשום מצוה כי אם ליראה, בזה שפיר הקב"ה השואל מעמך ואתה המשאיל'.

מא ג) 'מי הקדימני ואשלם לו', וביארו במדרש (ויק"ר כו ב) שמן הדין אין הבורא מחויב לשלם לנו שכר על קיום המצוות, שהרי 'מי מל את בננו עד שלא נתתי לו בן זכר, מי עשה לי מעקה עד שלא נתתי לו גג, מי עשה לי מוזה עד שלא נתתי לו בית, מי עשה לי סוכה עד שלא נתתי לו מקום, מי עשה לי לולב עד שלא נתתי לו דמים, מי עשה לי ציצית עד שלא נתתי לו טלית', זה הכלל, אין אדם יכול לעשות מצוות ב'שלו' אלא במה שחננו הבורא ית"ש,

טו. ודע כי על הירא שמים המקיים בעצמו 'ומלתם את ערלת לבבכם' (פרשת היראה פסוק טז) עומד וקיים כל העולם כולו, כי עליו נאמר אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתני. כי הנה בגמרא אמרו (נדרים לא:): על הפסוק אם לא בריתי - הן על תורה, הן על מילה, ועל שתיהם העולם עומד, ומקשה הרבי עקיבא איגר (חידושי רעק"א, נדרים) בשלמא תורה אכן ישנה ביום ובלילה, אבל המילה אין מצוותה אלא ביום, ומה שייך בזה 'בריתי יומם ולילה'. אלא ביאור הדבר, עפ"י מה שכתב ב'עוללות אפרים' (מאמר שצ"ב) כי קיום מצוות מילה בגופו של אדם גורם לעוד מילה - והיא מילה פנימית, דהיינו ומלתם את ערלת לבבכם, וכאשר זוכה למילת ערלת הלב, אז זוכה להבין ולהשיג תורה ומצוות, והיינו שבלא זה אין תורה ואין מצוות. ומעתה מובן היטב, כי דייקא ע"י המילה (החיצונית) זוכה למילת ערלת הלב, ומשם זוכה ל'תורה', וזהו אם לא בריתי, לא יזכה למאומה, ובזה מיישב מדוע אמר 'בריתי יומם ולילה', כי אכן מילת ערלת הלב וכ"ש ה'תורה' שבאה על ידה, הם שייכים הן ביום והן בלילה. ובזה מיישב שם, מדוע אבי הבן מברך ברכת להכניסו בבריתו של אברהם אבינו, והרי המוהל כבר בירך על המילה, ושלוחו של אדם כמותו והוא כבר בירך עבורו. אלא, כי אכן, ברכה זו דלהכניסו בבריתו של א"א לא קאי על המילה החיצונית, אלא על 'ומלתם את ערלת לבבכם' - כי רק עי"ז יוכל לקיים את התורה והמצוה.

טז. מעיקרי 'יראת שמים' היא שמירת האדם את עצמו בקדושה והטהרה. ובכלל זה בעניין שמירת העיניים, וכבר אמרו צדיקים כי יראה אותיות ראייה, שהיא ה'שער' והמפתח לכל ענייני הקדושה. וכן רמז הרה"ק רבי מאיר מפרימשלאן זי"ע בקרא בריש פרשתו 'והיה עקב תשמעון', ואמר שעק"ב הוא ראשי תיבות, א'ות ב'רית ק'ודש, וידוע ביאורו של הרה"ק מקאברין זי"ע מדוע רמזו באות ע' תחת האות א', כי מידה זו אינו בנמצא רק במי שמוסר את ה'עיניו' ל'אלופו' של עולם, כי הפתח הוא בשמירת עיניים, שהרי 'עין רואה ולב חומד וכלי מעשה גומרים', אמור מעתה, אם ישמור על עיניו ממילא יישמר כל האדם בקדושה (אמרות משה פר' עקב). אין לתאר את גודל הנחת רוח והשמחה שיש במרומים ממי ששומר את עיניו, וכמו שביאר הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זי"ע במה דאיתא (תענית כו:): 'לא היו ימים טובים לישראל כחמישה עשר באב וכיום הכיפורים, שבהן בנות ירושלים יוצאות וכו' ומה היו אומרות בחור שא נא עיניך וכו', כי אין יום טוב ושמחה גדולה יותר מהזמן בו בחור (או אברך...) נוהג בקדושה ומשפיל את עיניו עד שצריכים לומר לו שא נא עיניך...

בספר 'חידושי רבי יהושע דוד' (להגאון רי"ד רוזנפלד זצ"ל מתלמידי הח"ח) מובא בהקדמה של המו"ל, שמענו מהגאון רבי שמואל וואזנער שליט"א (זצוק"ל) מה ששמע מרבי יהושע דוד עצמו, שבאחת מנסיעותיו מראדין לביתו אשר בווארשא, כשנכנס ליטול ברכת פרידה מרבו החפץ חיים, אמר הח"ח בזה"ל זיין אין ווארשא און נישט גיין אין ווארשא איז א קרן לעולם הבא, (להיות בוורשא ולא ללכת בוורשא - ברחובות העיר - הרי זה קנין 'קרן לעולם הבא').

ועיי' ב'דרשות שבט הלוי' (עמו"מ) וז"ל, שמעתי מאחד מחברי ששמע מפ"ק של הגה"צ בעל החפץ חיים זי"ע, שאמר לו גם כשמונע עצמו פעם אחת ללכת ברחוב בעיר גדולה נעשה מזה קרן לעוה"ב.

ובענין הקדושה יסופר עוד, כי פעם הוצרך הרה"ק מבעלזא לעבור ניתוח (אפצראצ"ע) בעיניו הטהורות, ובעלותו על שולחן המנתחים, אמר לו הרופא שעליו לשכב על גבו בכדי שיוכל לנתח את עיניו בלי שיזוז אף המעט ואף יוכל לראות נכוחה את המתרחש בעיניו הק', אך הרה"ק סירב בכל תוקף לשכב 'פרקדן', ואף משאמר לו הרופא המומחה שאם יערוך את הניתוח בעוד הרה"ק יושב יכולה סכנה גדולה להישקף מכך, ואינו נוטל על עצמו את האחריות החמורה על הדבר, לא הסכים הרה"ק בשום אופן לשכב על גבו...

ולא זו בלבד שישמרהו הבורא מכל רע, אלא יוסיף להשפיע עליו כל טוב, וכמו שביארו ב'דעת זקנים' מבעלי התוס' את לשון הכתוב 'ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלוקיך' וגו', וכבר הקשו בגמ' (ברכות לג:) 'אטו יראת שמים מילתא זותרתא היא', וביארו בזה"ל, ויש לומר דאקרא דלבתריה קאי 'לשמור את מצות ה' וגו' לטוב לך', כלומר אינו שואל ממך דבר זה כי אם לטוב לך להנאתך ולהרבות לך שבר, עכ"ל, וכלומר שכל תכלית 'הבקשה' והציווי על יראת שמים אינו אלא 'להנאתך' - בכדי שיוכל הקב"ה להרבות שכרו, והכלי המחזיק ברכה הוא יראת שמים"ה.

שמור תשמרון - עשו משמרת למשמרתי בגדרים וסייגים בפרשתן (יא כב), 'אם שמור תשמרון', ומדקדק ה'אור החיים' הק' זי"ע מדוע כפל הכתוב ב' ענייני שמירה, ומבאר, כי מלבד עצם הציווי על 'שמירת' המצוות נאמר כאן עוד ציווי ואזהרה לעשות 'שמירה'

הרה"ק רבי ברוך ממעז'בו' זי"ע ביאר בלשון הכתוב 'ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך', כי הנה מצאנו בהלכות שומרים (עי' ב"מ צד:) כי 'ארבעה שומרים' הנה, שומר חנם והשואל נושא שכר והשוכר, חמור דינו של ה'שואל' יותר מכל השומרים, שהוא מתחייב בשמירה מעולה ביותר, ומדוע, הואיל וכל הנאה שלו (שאינו משלם כלום בעד החפץ ורשאי להשתמש בו), ולכך הנו מחויב אפילו באונסים. כיו"ב, ועתה ישראל מה ה' אלוקיך 'שואל' מעמך - היאך יהיה הקב"ה כשואל כביכול לגבי האדם, כי אם ליראה את ה', על ידי יראת שמים נחשב הבורא ל'שואל' ומתחייב לשמור אותנו מכל רע, מכל היוזק והפסד אפילו מאונסים, והיינו טעמא 'כי כל הנאה שלו', שזהו הנחת רוח הגדולה ביותר שיש לפני המקום ב"ה כשאיש יהודי מתגבר ביראת שמים, ועל 'הנאה' זו כביכול מתחייב הוא אפילו באונסים, כלומר שלא יבוא לידי נזק ולא צער לא הפסד ולא קושי מכל סוג ואופן שהוא (הובא בשמו במאמרי קודש למהר"ש מבעלזא זי"ע).

יז. סיפר כ"ק האדמו"ר מסקולען מאנסי שליט"א שפעם ביקש איש יהודי מאביו זי"ע סגולה לפרנסה, נתן בו הרבי את עיניו וראה שהוא צריך 'חיזוק' גדול בענייני יר"ש, ונענה, כי יאמר בכל יום 'פרשת היראה', סברו שמא לא הבין הרבי היטב מה שאמרו לו, או שמא נתחלף לו פרשת היראה בפרשת המן, על כן חזרו ואמרו, רבי שאלנו על הפרנסה לא על היראה, אמר להם, הנה כתיב (תהלים קיא ה) 'טרף נתן ליראיו', מעתה מצינו 'סגולה' פשוטה לפרנסה - לא 'עצה' או ברכה אלא 'סגולה'... האומר פרשת היראה יקנה את היראה כקנין נצח, ומכיון ש'טרף נתן ליראיו', הרי הקונה 'יראת שמים' במידה גדושה ממילא ימלא הקב"ה את ידו מידו הפתוחה והרחבה.

וכבר איתא בספר 'בעל שם טוב' (פרשת לך ג) וז"ל, שמעתי ממורי זלה"ה בשם רבינו סעדיה גאון, כי עיקר בריאת האדם בעוה"ז הוא לשבר מדות רעות שלו הטבעיות וכו'. ובהמשך דבריו: וזהו שאמרו חז"ל (שבת קנו.) האי מאן דאתיליד ביום ג' בשבת הוי עתיר זנאי וכו'. וקשה הא הם שני הפכים, אם הוא זנאי ראוי להיות עני ולא עושר, כדכתיב (משלי ו כד) 'בעד אשה זונה עד ככר לחם' (וכדאיתא בסוטה ד:). ומבאר דכיון שהיה בטבעו להיות זנאי ושיבר טבעו, עיי"כ נעשה עשיר, וכדמצינו ביוסף הצדיק שע"י שנלחם ביצרו זכה ונתעשר, דיוסף הוא השליט.

הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע אומר שכל הברכות וההבטחות הגדולות הכתובים בפרשתן באים לאדם אך ורק אם שומר על העקב - שהוא ראשי תיבות ק'דש ע'צמך ב'מותר, כי כך יזכה האדם לירש טובה וברכה. כי בשמי שמים ההנהגה היא כביכול כמו בבנק הנהוג בעולם הזה, אפשר לאדם 'להפקיד' את כל ההנאות שנמנע האדם מהם, וממה שהתקדש במותר לו, ובשכר זה יש בידו 'למשוך' ממנו רפואות וישועות, וכל מיני ההשפעות הטובות בבני, חיי אריכי ומזוני רוויחי.

יח. איתא ב'נועם אלימלך' (בפרשתן), דהנה הבורא ב"ה לא ברא את עולמו רק להיטיב לברואיו, אלא שהם צריכים לזה כלי ראוי ומוכשר לקבל ההטבה, וכמי שרוצה לשלוח לחברו יין או דבש ואין לו כלי נאה ויפה, הרי הוא שואל מחברו כלי נאה של כסף, בו ימלא עבורו את היין והדבש וישלח לבעל הכלי. והנמשל, האדם הוא כלי לקבל, והכשרו ותיקונו של הכלי (היינו של האדם עצמו) הוא היראה ואהבה וקיום מצות ד' וחוקותיו וכל דרכיו, ובזה נעשה האדם כלי נאה ויפה, והקב"ה שואל את הכלי הזה וממלא אותו כל טוב. וזהו מה ד' אלוקיך שואל מעמך, רצה לומר אימתי השי"ת שואל מה שיש עמך, דהיינו הכלי שלך כדי למלא אותה שפע טובו וברכתו, כי אם ליראה...

למצוות על ידי גדרים וסייגים המרחיקים את האדם מן העבירה^ט. וז"ל, אם שמור פירוש אם תעשו שמירה למצוות, בזה תהיו בטוחים שתשמרון את כל המצוות, אבל בלא משמרת תהיו נכשלים בחלק מהמצוות, כגון מצוות שבת אם לא יוסיפו מחול על הקודש יש לחוש שיהיו נכשלים בגופו של שבת. עכ"ל^י.

אין לתאר ואין לשער מה רב טובך הצפון ליראיך, אשר גודרים גדר ומקבלים על עצמם קבלות טובות^כ שעל ידם ישמרו דרך ה', וכמו שביאר הגה"ק רבי יוחנן ה'דיין מקרעמניץ' (בעל אורח מישור עמ"ס נזיר, הו"ד בספר מללי אורות נדפס שנת תרצ"ו) במה שאמר דוד מלכא משיחא (תהילים יח כא-כב) 'יגמלני ה' בצדקי וגו',

ואז יהיה כלי יפה ונאה ומוכשר לקבל וישאל ממך הכלי שלך, דהיינו את עצמך, לטוב לך כדי שייטיב לך ועל ידך יבואו טובות והשפעות לכל ישראל.

יט. ודע, כי ע"י עשיית גדרים וסייגים מקיים מצוות 'את ה' אלוקיך תירא', וכמו שפירש החסיד יעב"ץ בלשון המשנה (אבות ד ב) 'בן עזאי אומר הוי בורח מן העבירה', מדוע נקט לשון 'בורח' ולא 'התרחק מן העבירה' וכיו"ב, ומבאר וז"ל, כי מדורת אש ועצים הרבה צריך להתרחק ממנה הרחק כמטחוי קשת, ולכן אמר המלט על נפשך מהרה חושה אל תעמוד פן תספה, עכ"ל. וכלומר, שאדם צריך לפחד ולהתיירא שלא יחטא, כי תמיד עומד עליו היצר להחטיאו, והרי זה כמדורת אש ההולכת ומתפשטת שסכנתה מצויה וגדולה ואין עצה אלא לברוח ממנה, כך גם מצוי ביותר להיכשל בחטא, ואם לא ישים אל ליבו ולא יחיה בפחד וביראה הרי הוא עומד ממש 'בתוך האש', ודרך ה'בריחה' מן העבירה היא על ידי שמתרחק ממנה באותם גדרים וסייגים שמציב לעצמו.

כ. סיפר הגה"צ רבי יצחק טוביה ווייס גאב"ד ירושלים ת"ו זצוק"ל, שבימי שבתו באנטווערפן באה לפניו 'שאלה', באיש יהודי ששלח מעות עם ידידו שנסע מהכא להתם, הידיד הכניס את המעות לכיס המכנסיים והפליג לדרכו, על אם הדרך משמש האיש בבגדיו ונחרד לראות שהמעות אינם... בצר לו חיפש בין כל מטלטליו וסביב מקומו, ולא, הילד איננו. עתה בא לשאול את הרב האם הוא נחשב כ'פושע' בשמירתו, והרי השומר חנים חייב ב'פשיעה', או שאינו כפשיעה אחר ששמר כדרך השומרים, ענה הרב, שהדבר תלוי בדרכי מלבוסיו של השומר, אם מעילו (רעקיל) ארוך וחופה את רוב רגליו אינו פושע, ואם לאו הרי הוא פושע (כי היה לו לחשוב שה'פירצה' קוראה לגנב).

באותו היום ממש הגיע 'אורח' רם ונישא לאנטווערפן ה"ה האדמו"ר רבי שלמה מבאבוב זי"ע, ולפליאת הגאב"ד, החל מספר בתוך דבריו, על 'דין תורה' שבא לפני בעל ה'הרי בשמים' (הגה"ק רבי ארי' לייב הורוויץ אב"ד סטריא) ב'סרסור' ששמר על מעות שהפקידו אצלו סוחרים והניח המעות בכיס המכנסיים ואבדו המעות, ופסק שהשומר אינו נחשב ל'פושע', הראו ה'תובעים' שבשו"ת 'חתם סופר' הובא תשובה על כגון דא שהשומר נחשב כפושע, והשיב ההרי בשמים, אכן, בפרשבורג עירו של החת"ס, שם לבשו רוב הקהל בלבוש קצר יותר אין המכנסיים נחשבים כ'שמורים', אבל כאן בגלילותינו שמנהג העולם ללבוש ארוך נחשב הדבר לשומר כמי ששמר כראוי. משגמר דבריו נענה הגאב"ד בהתרגשות, היום היה לי מעשה כזה... והיה אומר שזה נחשב אצלו כ'באבובער מופת'.

ולדין ייאמר נוראות, לענין ה'שמירה' שהאדם צריך לשמור את עצמו בקדושתן של ישראל, פעמים הרבה נשמע אותו זועק, אוי, הנסיונות כה קשים ומרים, שמירת עיניים וכו', מי יכול עמוד בהם... אם יש לו רעקיל ארוך - כלומר שסיבב עצמו בגדרים וסייגים, בשמירה החופה את רוב גופו... התחבר רק לחבירים טובים, אזי, אף אם ח"ו יפול הנופל, עדיין יוכל לומר, לאו 'פושע' אני, ולא ייחשב הדבר לחייב אותו ח"ו, אבל אם יש לו רק 'מקיפים' קצרים, אינו מכסה עצמו ואינו שומר את עצמו בשמירה כראוי, הוא בעצמו מתקרב אל המקום שיש ליגנב ה"ה היצר שליטה עליו, מה יענה ליום פקודה... כי טענת לאו פושע אני לא יוכל לטעון.

כא. דבר נאה ומתקבל שמענו מפי איש נבון ומשכיל, שהנה לכאורה צריך ביאור מהו לשון 'קבלה טובה', וכי 'מקבל' משהו... והיה צריך לומר 'התחייבות טובה' וכיו"ב, אלא כי אכן קבלה גדולה שנו כאן, כל 'קבלה' שהאדם מקבל על עצמו אינו אלא מקבל... שבזה עושה הוא את עצמו כלי קיבול לקבל את כל ההשפעות הטובות מטל השמים ומשמני הארץ...

שמעו נא למעשה נורא שאירע לפני כשנה ממש, בימי חודש אב תשפ"ב, בימים אשר רבים יוצאים לפוש קימעא ברחבי הארץ ביחד עם צאצאיהם, ורבים שהו ב'פארק הירקון' (בעיר ת"א) ולקראת דמדומי חמה רצו להתפלל מנחה ברוב עם בטרם תשקע השמש, והיה שם איש אחד אשר לו קבלה טובה על עצמו להקפיד ביותר על נטילת ידיים

לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי' וגו', ואינו מובן מה 'תוכחה' יש בזה לבני ישראל, ומה היה רע בעיני משה שהיה במרום ארבעים יום והרי זהו התענוג הגדול ביותר לעמוד לפני ה', וכי ללחם ומים היה צריך...

ומבאר הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (ראש השנה ד"ה או יאמר אתם נצבים), שמשה רבינו התאונן שמחמת חטאם הוצרך להיות פעם שניה ארבעים ימים ולילות בשמים, ועליה זו ירידה היא, כי סוד כל בריאת העולם רק עבור האדם - כשהוא בחיים חיותו עודנו בעולם העשייה הגוף עם הנפש יחד, כשהיצר עומד לנגדו ומסיתו והאדם כובש יצרו ומתגבר עליו לעשות רצון הבורא ב"ה ועובד הש"י... וזהו עיקר חיותו של אדם, לחיות מתוך מלחמה תמידית והתחדשות במלחמה, כמו שאומרים (פיוט למוסף ליו"ט) ואביתה תהלה מקרוצי חומר כו'. ולזאת צריך האדם לתת שבת והודי' על כל שעה ורגע שהוא עודנו בחיים ויכול לעשות רצונו ית"ש כי זה כבודו, וזה שהי' משה רבינו עליו השלום מוכיחם על מ' יום שהיה במרום בבחינת מלאך ושרף, ובטל ממנו מלחמת היצר, והם (הימים האלו) היו חסרים ממנין שנותיו. והוכיחם על כך, כי כל זה היה מחמת חטאת בני' שהוצרך לעמוד במרום לבקש עליהם רחמים.

ובמו שביאר ה'אלשיך' הק' זי"ע (תו"מ בפרשתן) את הכתוב בפרשתן (י יד) 'הן לה' אלוקיך השמים

כי שמרתי דרכי ה', שלכאורה תמוה מהו שאמר יגמלני ה' בצדקי, והרי קיי"ל ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אלא, שהגם שאין הקב"ה משלם שכר בעולם הזה על קיום המצוות, אבל על עשיית גדרים וסייגים הוא נותן שכר טוב גם כאן בהאי עלמא, וזהו שאמר דוד יגמלני ה' בצדקי, שמא תאמר והרי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אך הרי שמרתי דרכי ה', הוספתי שמירה על המצוות בגבולות סביב, וממילא בדין הוא שאקבל שכרי גם כאן בעולם הזה.

נוראות מצינו בדבריו של הגה"ק הרבי ר' יהונתן איבשיץ זי"ע (יערות דבש דרוש טז), כי עשיית גדרים וסייגים 'סגולה' היא לקבלת התפילות ברחמים וברצון, וכה כתב בהאי לישנא, ובאמת נראה לולי חסד ה' אין לקבל תפילתם, כדכתיב (איכה ג ט) 'גדר דרכי בגיזתי', גם כי אזעק ואשוע סתם תפילתי' (שם ה), אבל הקב"ה בריחי ברול גידע, וזהו כאשר יעשו גדרים גדולים להם, עכ"ל.

חביבין ישראל - חביבות הבורא לבני ישראל בהתגברותם על הנסיונות ובפרט בדור האחרון

בפרשתן מצינו דברי תוכחה שהוכיח משה לבני ישראל על חטאייהם במדבר, ובתוך הדברים אמר (ט יח) 'ואתנפל לפני ה' בראשונה ארבעים יום וארבעים

קודם כל תפילה, וחיפש מים ולא מצא, ולא הסכים לתת לעצמו 'הנחות' בתירוץ של אונס וכיו"ב אלא הרחיק לכת עד שהגיע לנהר הירקון ורצה לטבול שם ידיו במי הנהר, וכשהתקרב לשפת הנהר ראה איזה ראש מבצבץ בין המים הזידוניים, והתברר שהיתה זו ילדה קטנה שנפלה אל המים מבלי משים, מיד קפץ והוציאה, ומאחר שהינו 'איש-הצלה' מיהר להחיותה עד שהשיב את נפשה, ובזכות אותה קבלה טובה שהיתה לו זכה להציל נפש אחת מישראל ולקיים עולם מלא.

אף אנן נעני ונאמר, לדאבון לב, מי הוא אשר יכול לומר בפה מלא שאינו מפחד מ'שטף מים רבים אליו לא יגיעו' (ואין הכוונה כפשוטו דייקא...), והקבלות הטובות הינם 'גלגל-ההצלה' מכל ה'קולות מים רבים אדירים משברי ים'... כב. ויתבארו הדברים ביותר, כי הנה מדרך 'הרשויות' לפזר מלח הרבה על הכביש בעת ירידת שלגים בכדי להמיס את השלג, למען יוכלו הבריות לנסוע בדרכם באין מפריע, אמנם כידוע המלח 'אוכל' את הכביש, וכמאמר הכתוב 'גפריית ומלח שרפה כל ארצה', ונעשה חורים וסדקים על הכבישים, מעשה ובאחד המקומות נפער חור גדול באמצע הכביש, עד שכל הנוסעים שם הוכרחו לנסוע בדרך עקלתון סחור סחור. לכן שלחו הממונים איש מומחה שיתקן את הכביש, והנה הלה בדרך נסיעתו לשם נהג ככל העם, ואף הוא נסע סביבות הבור... והמשיך באותו הדרך לחיים ולשלום... שאלו אותו הממונים מפני מה נסעת בדרך עקלתון ולא בסמוך לחור, השיב להם לפי תומו, כי רצפת הכביש היתה שבורה וסדוקה ולא היתה אפשרות לנסוע שם, גערו בו, אוי כסיל שכמוך, וכי יש לנו צורך שתיסע בכביש להנאתך במקום המתוק... והרי כל 'שליחותך' לא היתה אלא לתקן את החור והבור...

על דרך זה ממש, כל תכלית ירידת האדם לעולם הזה הוא רק עבור אותם 'החורים' והנסיונות, למען יתגבר על יצרו 'ויתקן' את הקלקלה... והלה מתאונן על הנסיונות ואומר שרוצה לנסוע רק בדרך המלך באין מעצור ומפריע...

'אני אמרתי אלוקים אתם ובני עליון כולכם', ואם רצונך לדעת מפני מה החשיבן כל כך לקוראם בשמו, ומפרש הפסוק 'אכן כאדם תמותון' - שיש לכם יצה"ר שמפיל אתכם לידי חמדות ותאוות גשמיות, וזה נקרא 'מיתה' - שנופל ממדרגתו, ואינכם מתייאשים אלא לוחמים כנגד היצר הרע ומנצחים אותו, לזה אמרתי אלוקים אתם, וזהו (המשך הפסוק) 'קומה אלוקים' - כשמקיימין הישראל הנקרא אלוקים, ועובדים את ד' בכל לבם, אז 'שפטה הארץ' - צדיק גזור והקב"ה מקיים, ומשפיע להם בני חיי ומוזני אמן נצח סלה. עכ"ל.

בפרשתן (ו יב), 'והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה' וגו', ומבאר הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע, כשהוא מקדים ש'נכון לכל אדם להבין ולדעת, כי בחשכות הגדול האחרון כהיום הזה, יקר מאוד לפני השי"ת ומקובל לפניו כל בחינת התעוררות לעבודת לתורה ולתפילה אפילו שאינו כראוי ובכונה הגדולה - כמו בדורות הראשונים, בכל זאת המעט מהעבודת הוא חשוב לפני הקב"ה כמו הרבה בימים שלפנינו, יען כי בעוונותינו הרבים גברה החשכות ועול הגלות וכשל כח הסבל מרוב הצרות וטרדות הזמן, והסמ"א רודף כל היום באין מנוס, הנה לכך מעט ההערה (התעוררות) לקדושה פועל יותר ויותר כי הזמן גורם וכו' י"ב, כי מעט מהאור דוחה הרבה מהחושך. אשר על כן ראוי לכל איש לקום בכל עוז להתעורר ביראת ה' בעת הזאת

ושמי השמים הארץ וכל אשר בה', שלכאורה נראה שהפסוק נכתב שלא על הסדר, כי אם מונה מלמעלה למטה היה לו לכתוב, א. שמי השמים ב. השמים ג. הארץ, ואם מונה מלמטה למעלה היה לו לומר, א. הארץ, ב. השמים, ג. ושמי השמים.

ומבאר האלשיך הק', שהכתוב מונה והולך מהקטן אל הגדול, תחילה פתח 'בשמים', ומשם עלה 'לשמי השמים' הגבוהים יותר מ'שמים', כי שם בשמי ערבות יושב מלך מלכי המלכים על כיסא רם ונישא, ומשם מטפס ועולה אל הגבוה מכולם, והוא 'הארץ', כי שם משכן היצר וחילותיו המונעים מעם בני ישראל לעבוד את ה', ואף על פי כן מתייגעים הם בכל כוחם לשבר את יצרם הרע ולהינצל מנסיונותיו, עבודה זאת היא הגבוהה והחשובה ביותר אצל האדון ה' י"ב.

דברים נוראים כתב הרה"ק ה'עבודת ישראל' זי"ע (ליקוטים תהלים בסוף הספר) על הפסוק (תהילים פב) 'אני אמרתי אלוקים אתם, אכן כאדם תמותון...'. הנה איתא במדרש 'אין קורין אחר בשמו, אבל הקב"ה קורא את ישראל בשמו שנאמר 'אני אמרתי אלהים אתם'. (ולכאורה צריך ביאור שהרי) כתוב לאחמ"כ 'אכן כאדם תמותון' - משמע שבאמת לא נקראו בשמו (ומדוע אמרו במדרש שהקב"ה קרא את ישראל על שמו). אבל באמת י"ל, בפירושו של הפסוק (שמשבח את בני ישראל)

כג. וכבר היה מעשה באחת שהוצרכה לאיזה ישועה גדולה מאד למעלה מדרך הטבע, ונכנסה אל הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע והזכירה עצמה לטובה, אמר לה הרה"ק היאך אוכל להושיעכם, וכי מלאך אני, אמרה לו, לא, אלא שהרבי גדול ממלאך, נענה הרה"ק ואמר לה - 'דאס יא' (אכן נכונים הדברים), ופעל עבורה ישועה גדולה. **כד.** ועל דרך זה ביאר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (בספר הזכות) בלשון הפסוק והיה עקב תשמעון, 'והיה' לשון שמחה לפני השי"ת, כי שמחה גדולה לפני המקום ב"ה כאשר עקב - בסוף הדורות - בעקבתא דמשיחא, עדיין תשמעון - ותעשו את רצונו ית' בדור שפל כזה.

כה. וכך איתא ב'ישמח ישראל' (חנכה אות נו), שהרה"ק רבי חיים וויטאל זי"ע שאל את האר"י הק' שהנה מצינו (ירושלמי ה ד) שפרתו של שכנתו של רבי אלעזר בן עזריה הייתה יוצאת ברצועה שבין קרניה, ומחמת שלא מיחה בשכנו נקראת על שמו, ונחשב לו הדבר כעוון, והושחרו שיניו מרוב התעניות שהתענה לכפר עוונו. ושאל מהרח"ו אם על סרך עוון כזה התענה ראב"ע כל כך הרבה צומות, מה נענה אנן אזובי הקיר - אשר אין מתום בבשרנו מרוב פשעינו, ויען רבינו האריה"ק, כל זה בדורות הקודמים, אבל בזמן הזה בחשכת הגלות אף צעקה ואנחה אחת הבאה מעומק הלב נחשבת כתעניות רבות בשנים קדמוניות.

הוסיף על כך ב'ישמח ישראל' שאם כך הווה בדורו של האריז"ל, הרי מאז ועד עתה שהגלות והצרות מתגברים, ובכל יום קללתו מרובה משל חברו - בוודאי זעקת ישראל מעומק הלב בדור הזה יקרה בעיני ה' כתעניות משנים הקדמונים... ואף אנו נוסיף - כמה צרות נוספו מימות ה'ישמח ישראל' ועד עתה... עאכ"כ גדלה מעלתנו עד מאד מאד. וידעו בני דורנו שכל מעט עבודה, אפילו כל דהוא, של כל יהודי באשר הוא שם - בדור עקבתא דמשיחא,

היו תלויים באדם הראשון, דורות הראשונים היו בבחי' 'ראש' - שהיו תלויים ב'ראשו' של אדם הראשון, ויש מהם שהם בחי' רגליים ויש שהם בחי' עקב, והם הדורות הללו, דור עקבתא דמשיחא שהם אחוזים ב'עקביו' של אדם הראשון. ואף שאין לדמות ואין להשוות אותם הנשמות שהם רק בחי' 'עקב' לדורות הקדמונים שהיו בחי' ראש, מ"מ עיקר השמחה והנחת רוח שיש להקב"ה בא אליו מעבודתם של הדורות השפלים והנמוכים, כי הם דייקא לגדול שפלותם והתגברות היצר הם נצרכים להתגברות יותר גדולה בכדי לעשות רצון קונם וחפץ צורם.

ובזה הוא מבאר באופן נורא מה שאמרו חז"ל (תנחומא אחרי ב) 'תפוח עקבו של אדם הראשון היה מכהה לגל חמה', וז"ל, כי נשמות ישראל שהם בעקבתא דמשיחא וכו' שהם תלויים בעקביו של אדם הראשון מכהים בצדקתם ותורתם ועבודתם לגל חמה - הם נשמות הצדיקים שבדורות הראשונים שהיו תלויין בראשו של אדם הראשון המכוון כנגד לגל חמה, עכ"ל. ועל כך נאמר 'והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה' - שהשמחה הגדולה ביותר אצל הקב"ה היא מאותם הדורות שהם בחי' עקביים העוסקים בעבודתו ית'.

בסגנון זה כתב גם הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע לבאר את האמור בסוף פרשתן (יא כא) 'למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם כימי השמים על הארץ, ופירש רש"י, 'לתת לכם אין כתיב כאן, אלא לתת להם, מכאן נלמד תחיית

אשר כביכול המלך עומד ומצפה בפתח השער לדופקי בתשובה לקבלו באהבה'.

ובזה מבאר מה שנאמר (לעיל ד כז-ל) 'והפיץ ה' אתכם בעמים ונשאתם מתי מספר בגוים אשר ינהג ה' אתכם שמה וכו', ובקשתם משם את ה' אלוקיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך, כי 'בקשה' עניינה הוא התעוררות ורצון, ואם רק 'תבקש' משם - מתוך הגלות, את ה' אלוקיך אזי 'ומצאת', הרבה יותר ממה שבקשת, שהרי 'מציאה' משמעותה דבר חדש שלא חשב עליו עד עתה. כי חשוב וחביב בעיני ה' כל התעוררות קטנה שתהיה מתוך חשכות הגלות, וממשיך הכתוב (שם ל) ואומר 'בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ה' אלוקיך ושמעת בקולו', כלומר שאם 'באחרית הימים' - בשפל המדרגה תשוב עד ה' אלוקיך, אז תזכה לשמוע קול ה' כמו במתן תורה, וכאמור שם בכתובים.

ומעתה יתפרש הכתוב והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה, שהרי 'אין והיה אלא לשון שמחה' (בר"ר מב ג), כלומר שיהיה שמחה גדולה לפני השי"ת ב"ה אם בעקב - היינו עקבתא דמשיחא תשמעון את המשפטים האלה, ואפילו בבחי' שמיעה קטנה שלכם (כפי מדרגתם), ובזכות זה ושמר ה' אלוקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך.

בדומה לזה פירש הרה"ק האדמו"ר הזקן מסאדיגורא זי"ע (אמת ליעקב תרל"א) שהנה מובא מהאר"י הק' זי"ע (שער הגלגולים הקדמה ל"ג) שכל הנשמות שבעולם

חשוב יותר ממצווה גדולה שקיימו צדיקים וחסידים בשנים קדמוניות, וטעמו של דבר, כי בשנים קדמוניות לא עלתה להם עבודתם בקושי רב וגדול כבימינו אנו.

איתא בספר הקדמון 'ברית מנוחה' (הובא באור לשמים פר' תצוה ד"ה עוד נ"ל רבוע יהיה), דבאמת חשיבותו של דור האחרון גדלה עד מאד, ומה שאמרו (שבת קיב:) אם ראשונים כמלאכים אנו כבני אדם, ואם ראשונים כבני אדם אנו כחמורים, כל זה אינו מדבר אלא בימיהם, כי לפי ערך הדור היו האחרונים כחמורים אל מול גדלות הראשונים - התנאים הקדושים מצוקי תבל. אבל בימינו אנו - כשהחושך יכסה ארץ, ואין אתנו יודע עד מה, ואעפ"כ מתחזקים בני ישראל לעבוד את ה' כפי כוחם ושכלם, הרי הם חשובים יותר מהצדיקים שבדורות הראשונים.

ואילו הרה"ק מרוז'ין זי"ע אמר בדברי הגמ' הנ"ל ('עירין קדישין השלם' מס' שבת), דהנה כשאנו רואים 'אדם' עומד ומתפלל לפני בוראו אין בזה כל חידוש ורבותא, אמנם לכשנעבור ליד עדר החמורים ולפתע נראה אחד מהם עומד על רגליו ומתחיל לשבח את בוראו ומתפלל לפניו הרי תרעש הארץ מה'נייעס' (החדשות) המרעישות... ואז לא ידקדקו אחריו אם תפילתו היא מקרב הלב או לאו, ומדוע, כי עצם עמידתו בתפילתו רבותא גדולה יש בה. וזהו 'אם ראשונים בני אדם, אנו כחמורים', א"כ, תפילתנו כתפילת אותו החמור שבעצם הדבר שאנו מתפללים בדור אפל ושפל כזה יש בו כבר רבותא, אין מדקדקים אחריה ותתקבל ברחמים.

באר הפרשה - פרשת עקב

נוראות אמר הרה"ק ה'עבודת ישראל' זי"ע (הפטרות פר' וירא) וז"ל, 'ויאמר היטבת חסדך האחרון מן הראשון לבלתי לכת' וגו' (רות ג י), ר"ל שעתה כנסת ישראל עושין חסד יותר במה שעובדים אותו ית' וכו', משא"כ חסד הראשון דכתיב (ירמיה ב ב) 'זכרתי לך חסד נעוריך', איננו גדול כל כך, כי וודאי אין חידוש כ"כ, שהרי ראו כל הניסים שעשה להם במצרים ובים, וענני הכבוד מקיפים אותם, ומן ובאר ושליו, בודאי היה להם להכיר אלוקותו, משא"כ אנו שאין אנו רואין שום ענין מאלוקותו יתברך, אדרבה, בין כל דרי תבל בני ישראל שפלים ונבזים זה זמן רב, ואין קול ואין קשב, ואעפי"כ קוינו לו ווישיענו בב"א. עכ"ל.

ואכלת ושבעת וברכת - מצוות עשה מדאורייתא של ברכת המזון וסגולותיה

בפרשתן (ה י), 'ואכלת ושבעת וברכת' את ה' אלוקיך^כ. איתא בזה"ק (ח"ב ריה.) 'דברכת

המתים מן התורה, ולכאורה, כאשר יקומו אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב לא נחשב אנו לכלום, וכמי שלא באנו לעולם (וכדאיתא בע"ז ה.), 'אך הכא מיירי אחר קבוץ גלויות שסבלנו אלף וז' מאות שנים (כן כתב בזמנו, וק"ו לאחר שנוספו עוד כמאתיים שנה, ובתוכם גזירות קשות אשר לא היו מיום היות ישראל לגוי) גלויות ותנועות ועול מלכות, וזהו שקול נגד צדקתם של דורות ראשונים, שלא היה להם צערא ותנועה וגלות', וזהו כוונת הכתוב למען ירבו ימיכם וימי בניכם וגו' אשר נשבע וגו' לתת להם שהוא תחיית האבות, ואפ"ה ירבו ויתגדלו ימיכם עליהם. ודימה הכתוב זאת ל'כימי השמים על הארץ' - שהוא תנועות הגלגלים (כלומר שע"י תנועת הגלגלים והמזלות רבו ימי השמים על הארץ) 'והכי נמי ע"י תנועת הגלות ירבו ימיכם וימי בניכם'. ומתבאר בדבריו שיתרבו ימי הדורות האחרונים במעלתם יותר מהאבות הקדושים, לגדול הצער והקושי שיש לאחרונים, מה שלא היה להם לדורות ראשונים^כ.

כו. סיפר הגה"ח רבי ישראל שמעון קאסטעלאניץ ז"ל, שפעם אחת בעת עריכת שולחנו הטהור היה הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע שקוע מאד בהרהוריו ושרעפיו הקדושים, והקהל עמד בפחד ורעדה בבית המדרש כשאפילו קול דממה דקה לא נשמע, לפתע נעמד הרבי ממקומו וזעק מקירות לבו, שלמה המלך ע"ה אמר בקהלת (ו י) 'אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה, כי לא מחכמה שאלת על זה', ורצה ללמד בחכמתו, שאל ידמה בעיני האדם שרק בדורות הראשונים היו צדיקים בעולם, 'כי לא מחכמה שאלת על זה', וגם בימינו אנו שאבדו חכמים ויודעי תורה, יש ביד אברך או בחור להשיג כמעט את המדרגות שהשיגו צדיקים בדורות הראשונים, כי בשעה שהוא הולך בדרך ומתגבר לשמור על עיניו מראיות אסורות, ולוחם במלחמת מצוה כנגד היצר הרע, עי"ז הוא מגיע כמעט למדרגותיהם הנשגבות, והתיישב הרה"ק על מקומו, שוב שקע בשרעפיו, ולאחר זמן ממושך נעמד שוב על מקומו, וחזר על הדברים שאמר מקודם אך בשינוי קצת, שלמה המלך ע"ה אמר בקהלת 'אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה, כי לא מחכמה שאלת על זה', ורצה ללמד בחכמתו, שאל ידמה בעיני האדם שרק בדורות הראשונים היו צדיקים בעולם, 'כי לא מחכמה שאלת על זה', וגם בימינו אנו בשעה שהבחור והאברך הולך ברחובה של עיר והוא נלחם ומתגבר לשמור על עיניו מראיות אסורות, הוא מגיע ומשיג ממש את מדרגותיהם הנשגבות, והרי הוא דומה להם שוה בשוה, ואז התיישב על מקומו וחזר לשקוע במחשבותיו הטהורות, ובטרם נטילת 'מים אחרונים' נעמד בפעם השלישית וכשפניו בווערים כלפידים בהתלהבות אש קודש הכריז, שלמה המלך ע"ה אמר בקהלת 'אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה, כי לא מחכמה שאלת על זה', ורצה ללמד בחכמתו, שאל ידמה בעיני האדם שרק בדורות הראשונים היו צדיקים בעולם, 'כי לא מחכמה שאלת על זה', ואדרבה דוקא בימינו שהחשכות שולטת בעולם יש ביד אברך או בחור להשיג מדריגות נעלות ורמות הרבה יותר ממה שהשיגו צדיקים בדורות הראשונים, כי בשעה שהוא הולך בדרך ומתגבר על עצמו לשמור את עיניו מראיות אסורות, ולוחם במלחמת מצוה כנגד היצר הרע, בזה תגדל מעלתו יותר מן הצדיקים שבדורות הראשונים, וכל המלאכים ושרפים מקנאים ביהודי זה המתגבר על יצרו ועושה רצון קונו, ואם דבריו אמורים לשעתו של ה'בית אברהם' על אחת כמה וכמה בימינו אלו שבודאי כל מלחמה קטנה חשובה עד מאד בעיני הקב"ה.

כז. ידוע שהרה"ק המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע הזהיר מאד לכוון בברכת המזון יותר מבתפילה, כי תפילה דרבנן, וברכת המזון מדאורייתא (תולדות אהרן להרה"ק מזיטאמיר פר' שופטים ד"ה ראשית).

כתב החסיד יעב"ץ זי"ע (בספרו 'חסדי ה' מאמר אשרי האיש פ"ג) והנראה לי לפי דרכנו אומר דרך הלצה, כי יש מצות עשה ומצות לא תעשה שיש להם מזל - קיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם לעשותם בשמחה ובטוב לבב...

מזונא חביבא קמי קוב"ה וכו', מאן דמברך לקוב"ה מגו
 שבועא בעי לכוונא לביה ולשוואה רעותיה בחדוה ולא
 ישתכח עציב וכו', וכמה דאיהו מברך בחדוה ובעינא
 שבא הכי הבין ליה בחדוה ובעינא שבא, ובגין כך לא
 ישתכח עציב כלל אלא בחדוה ובמלין דאורייתא,^א
 ובתרגום ללה"ק, 'ברכת המזון' חביבה לפני הקב"ה, מי
 שמברך את הקב"ה מתוך שובע צריך לכוון לבו ולשים

רצונו בשמחה ולא ימצא עצוב, וכמו שהוא מברך
 בשמחה ובעין טובה כך נותנים לו בשמחה ובעין טובה,
 ומשום כך לא ימצא עצוב אלא בשמחה וברברי תורה^ב.

כתב ה'חינוך' (מצווה ת"ל) 'מקובל אני מרבתי ישמרם
 א-ל, שכל הזהיר בברכת המזון^ל מזונותיו מצויין
 לו בכבוד כל ימיו'. וביאר המהרש"א (ח"א נזיר סו: ד"ה

ואשר לא כן יעשה יאבד מתוך הקהל... ואלו הן המצוות, כגון פורים וביעור חמץ ובשר בחלב וכו"ב, ויש שאין
 להם מזל כברכת המזון שהכל מקיימים ואכלת ושבעת ואין הכל מקיימין וברכת את ה' אלוקיך, ורבו האוכלים
 למעדנים בשובה ונחת ויברכו בקול נמוך ובשפה חלושה ברכה נחוצה רצוצה בלי כונה ובלי דקדוק באמרותיה, ואין
 צריך לומר באותיותיה - בעודה בכפה יבלעוה.

הגה"צ רבי אליהו לאפייאן זצ"ל היה תמה על ה'הפסקה' המקובלת בעולם הישיבות אחר תפילת שחרית עד
 לתחילת ה'סדר', באמרו שאינו מבין מה צורך יש ב'הפסק' ארוך כ"כ, והרי די בשהות חמש רגעים כדי אכילת 'פת
 שחרית' ועוד רבע שעה לצורך ברכת המזון... ישמע חכם ויוסף לקח...

כח. הרה"ק מבעלזא זי"ע היה אומר מדוע טבעו חכמים בלשון ברכת מעין שלוש 'ונברך עליה בקדושה ובטהרה',
 שלא מצינו נוסח זה בברכת המזון, משום שקודם אכילת פת על האדם ליטול ידיו, לנגב ידיו, לבצוע הפת, לטבול
 במלח וכו', ונמצא שכל אכילתו היא ביישוב הדעת, וממילא מברך בקדושה ובטהרה. אך לאכילת מזונות אין האדם
 נצרך להכנה לפניה, אלא מיד כשחשקה נפשו יאכל תוך כדי אמירתו ברכת 'בורא מיני מזונות', על כן תקנו חכמים
 לומר 'ונברך עליה בקדושה ובטהרה', להזהיר את האדם שיברך בכוונה כראוי וכיאות [ואגב אורחא יצויין שהיו צדיקים
 לבית באבוב שהקפידו בכל יום לברך ברכת מעין שלוש בכדי לומר תיבות אלו שאין אומרים אותם בברכת המזון].

ומכלל דבריו שמענו כיצד 'סדר אכילה' של יהודי, והיאך נראית ברכת המזון - בקדושה ובטהרה...

כט. החיד"א הוסיף בהגהתו 'ניצוצי אורות' על הזוה"ק שם דבר נפלא עד למאד, וז"ל, ולכוון רצונו בשמחה ולא
 יהיה עצב בשעת ברכת המזון וכו' ולכן יאכל וישתה דבר המשמחו כדי שיברך בשמחה וזו סגולה להתעשר
 אם יברך בשמחה ובקול רם כמ"ש לקמיה גודל שכרו גם בעוה"ב וכו'. ואפשר לרמוז ענין זה מהפסוק (משלי י) 'ברכת
 ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה' פי' ברכת ה' היא ברכת המזון שהיא מדאורייתא דוקא דשאר הברכות הוי
 מדרבנן, היא תעשיר, אך בתנאי שולא יוסיף עצב עמה שתהיה כתיקונה שיברך אותה בשמחה לסלק הס"א. יעו"ש.
 כתב ה'פלא יועץ' (ערך אכילה) וז"ל, וצריך שיברך ברכת המזון בנחת ובקול רם ובשמחת הלב כי יתן אל לבו
 לדברים שהוא מוציא מפיו לכיון בהם בעומק ואי אפשר שלא לשמוח. ולפי הנראה מדברי הזוהר הקדוש יש צורך
 גדול וחובת גברא למיעבד כל טצדקי כדי לברך ברהמ"ז בשמחה, והגדר הגדול כדי לכיון שיברך בעינים סגורות או
 עיניו למטה ולבו למעלה, עכ"ל.

וכן כתב ה'חרדים' (פ"ב), מצות עשה לברך אחר אכילת מזון שנאמר ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך (דברים
 ח י) וצריך שיברך ברכת המזון בנחת ובקול רם ובשמחת הלב כדכתיב (רות ג,ז) ויאכל בעז וישת ויטב לבו ופירשו
 שבירך ברכת המזון, עכ"ל.

וזה לשון רבינו סעדיה גאון כשמנה את מצוות ברכהמ"ז (מנין המצוות לרס"ג מצוה ל'), וברכת בשבעך - ברון. (פי' בשמחה).
 ל. ובכלל זהירות זו הוא כמו שכתב הב"ח 'והמדקדק יזהר לברך דווקא תוך הספר ולא בעל פה'. ומתאמרא משמיה
 קדישא של הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע, שסגולה לבנים ובני בנים חכמים ונבונים ויראי ה', להקפיד לברך
 תדיר בכוונה ומתוך הכתב דייקא (הובא בס' ברכת דוד).

ומה נפלאו דברי בעל ילקוט מעם לועז (בראשית ח"א עמ' קכג), וז"ל, לומר את התפילה מתוך סידור. שאם הוא
 מתפלל בע"פ הוא משיח דעתו לדברים אחרים, אבל אם הוא משתדל להתפלל מתוך הסידור ואינו מרים כלל את
 עיניו, מובטח לו שלא יבואו לו מחשבות זרות. כי אם הוא עמל בכל כוחו להתפלל בכוונה טובה בודאי ירחם עליו
 הקב"ה והוא יציל אותו מן היצה"ר. וכך שמענו על רבי יצחק לוריא [האריז"ל] שאפי' ברהמ"ז היה אומר מתוך
 הספר, אע"פ שהוא דבר שאפי' תשב"ר יודעים אותו על פה והטעם הוא מן הסיבה הזאת.

באר הפרשה - פרשת עקב

גדול) בזה"ל, לפי שמונותיו של אדם קשים כקריעת ים סוף, ועל בן צוה הקב"ה להאוכל ושבע לברך עליו, שעל ידי זה הקב"ה משפיע ברכותיו להיות לו ברוח מזונות, כי יש לאדם מקטרגים בדבר מלתת לו מזונותיו הקשים ברווח, ואלו הברכות הם המליצים יושר וסנגורים טובים לנגד המקטרגים, עכ"ל.

וזה לשון רבי אליעזר בן מכיר בספרו 'סדר היום' (סדר ברכהמ"ז), אם יש לו ספר לפניו להביט בו כדי שיוכל לכוין יותר ולא יסיח דעתו אחר עיניו בדברים אחרים - מה טוב ומה נעים. ומקיים מצוה אחת של תורה כדין וכשורה, וגורם ברכה לעצמו ולכל בני ביתו.

בס' עמוד אש תולדות הגאון מהרי"ל דיסקין (עמוד קסא) הביא מעשה שהיה בירושלים שאשה אחת הופיעה בבית מהרי"ל דיסקין זצ"ל והודיעה את צערה על כי היא משכלת את בניה בקטנותם ר"ל ומבקשת ברכה. ייעץ לה המהרי"ל דיסקין לקבל עליה מעתה לברך ברכת המזון מתוך הסידור ואכן אשה זאת צייתה לדברי קודשו אלה ונפקדה בזרע של קיימא.

ועוד בגדרי ה'זהירות' מה שכתב ה'משנה ברורה' (סי' קפ"ה סק"ג) בשם הא"ר 'טוב לברך בקול רם, כי הקול מעורר הכוונה', ומסופר על אחד מחסידי הרה"ק בעל ה'ישמח ישראל' מאלכסנדר זי"ע, שהתאונן בפניו על בנו שאינו מברך ברכת המזון, וכל הפצרותיו לא הועילו כלום, ענהו הרה"ק ואמר לו, אם תקבל על עצמך לברך בקול רם אזי תיווכח לראות שגם בנך יתחיל לברך ברכת המזון (הובא בס' בישישים חכמה).

לא. בעיר הקודש והמקדש דר יהודי בא בימים, אשר סיפר מעשה נורא אשר בדידיה הוי עובדא, באותם ימים קודם עלה הכורת על אדמת אירופה, כשהיה סמוך להיכנסו לעול תורה ומצוות, הגיע הגה"ק רבי מאיר שפירא מלובלין זי"ע לבית תלמודם לבחנם על הלימודים, והמנהג היה שלאחר שרב בישראל בוחן את צעירי הצאן היה מעניק איזה מתנה לכל התלמידים, אך הגר"מ שפירא לא הביא אז מתנות, אי לכך משסיים לבחנם אמר להם, אעניק לכם כמתנה עצה וסגולה נפלאה שעל ידו תזכו לחיות את כל ימי חייכם בהשקט ושלווה, והאריך לבאר בפניהם בענין ברכת המזון ואת דבריו הנוראים של ה'חינוך' שהזהיר בברכה זו מזונותיו מצויין לו בכבוד כל ימיו, וכן דברי ה'באר היטב' בשם ה'ב"ח שניצול הוא משצף וקצף וחרון אף (כנזכר למעלה), ואכן בחור זה קיבל על עצמו להקפיד על ברכת המזון בכוונה כראוי עד כדי מסירות נפש.

כעבור כמה שנים, והנה הגיעו הרשעים הארורים, כבשו את אדמת אירופה, והוליכו את היהודים אל עבר המחנות, וביניהם את הבחור הנ"ל, ודרכם היתה להפריד את הגיבורים ובעלי הכח לשלחם לעבודה, ואילו את הנשים והילדים והחלופים שלחו לעלות על מוקדה על קידוש שמו יתברך, היהודי בעל העובדא היה אז בחור צעיר לימים, ובעמדו בתור עשה עצמו כגבוה יותר בעמדו על קצה אצבעותיו, וריחש בשפתיו כל העת, אבי שבשמים קיימתי את דברי ה'ב"ח ובירכתני בכוונה מרובה, קיים אף אתה את ההבטחה האמורה שלא ישלוט בי לא שצף לא קצף ולא חרון אף, ואכן בהגיע תורו הראהו הרשע באצבעו לפנות לצד ימין למקום אשר לעת עתה אין נשלחים למיתה כי אם לעבודה. לאחר מכן העמידום שוב בתור לפני אחד מהרשעים בכדי לבחון כל אחד לאיזה מלאכה הוא מתאים, והוא שעדיין צעיר לימים היה עמד נרעד ונפחד בידעו שאינו מתאים לשום עבודה המפרכת את הגוף, וכך שוב בכה לפני צורו וקונו שבזכות שהקפיד על ברכת המזון בכוונה ייזכר לו את ההבטחה הכתובה ב'חינוך' שיהיו מזונותיו לו בכבוד כל ימיו, בתוך כך פנה אליו יהודי שעמד בסמוך אליו ואמר לו, אמור נא שהינך בקי במלאכת הבישול והאפיה ורצונך להיות מעושי המלאכה במטבח המחנה, ואני כמו כן אגיד ששם רצוני לעבוד וכך אהיה אני לעזרך, וכך הוזה, שניהם נתקבלו לעבודת המטבח, וכך היה לבחור היהודי מאכל ומשקה די מחסורו וסיפוקו בהרחבה בהיותו בבית המבשלים. באחד הימים נכנס אחד מקציני הרשעים אל המטבח וכראותו את הבחור היהודי עובד במטבח, ולכן לא חסר לו דבר חרה לו הדבר, פנה אליו ברשעותו ובידו פטיש קטן, ואמר לו הנה באם תוך שלוש שעות תצליח לחפור בור עמוק אזי תוכל להמשיך לעבוד בעבודתך זאת, אך באם לאו, תישלח לעבוד עבודת פרך עם שאר היהודים, הבחור יצא החוצה, בידעו בבירור שאפילו אם יעבוד כמה ימים ברציפות בעמל ויזע רב לא יצליח לחפור את הבור, כיון שאין בידו כי אם פטיש קטן שאין בכוחו לפוצץ סלע, ולכן פנה שוב אל בוראו בתחינה, באמרו אבא כך כתוב בתורה, שמזונותי צריכים להיות לי מצויים בריוח גדול, תוך כדי תפילתו עבר שם כלי רכב עם חיילים רשעים שהחלו לזרוק על ראשו תפוחים ושאר ירקות בכדי לענותו, וכך משנסעו משם נשאר לידו ערימה גדולה של פירות וירקות, לא עבר זמן מועט ועבר שם רכב אחר ועליו חיילים רוסיים ששועבדו על ידי הנאצים ימ"ש, ואף להם לא

באר הפרשה - פרשת עקב

ז

עת רצון בשמים, ושעת הכושר היא לבקש צרכיו מאתו יתב"ש, וכמבואר ברבינו בחיי (פרשת יתרו יש ג, והובא ב'מגן אברהם' או"ח סי' רסג סק"א) שכאשר האשה מדליקה נרות שבת, בידה להתפלל 'שיתן לה ה' בנים מאירים בתורה, כי התפילה יותר נשמעת בשעת עשיית המצוה'.

יה"ר שנזכה להתקרב אל הבורא, ללכת בדרכיו וליראה אותו להאמין בו בעוז ותעצומות, ונזכה למטר ארצכם בעתו, שבע וברכה בכל הפירושים.

ואילו ה'באר היטב' (סי' קפ"ה סק"א) מביא בשם הב"ח, שהאות פ איננה מוזכרת בברכת המזון, כי אות זו מרמזת על שצף וקצף וחרון אף, והזהיר לקרוא ברכת המזון בכוונה ניצול"א מכל אלו"ב.

והנה נהגו לומר לאחר 'ברכת המזון' - 'הרחמן' שכולו בקשות נשגבות ביותר, וביאר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, שעל כן מבקשים בקשות אלו אחר ברכת המזון, כי אחר שקיים האדם מצות עשה מדאורייתא, נעשה

הביאו הרשעים מאכלם כדי שביעה כי אם קומץ קטן ובראותם את כל השפע הרב לצד הבחור פנו אליו וביקשו מעמו מעט מכל אלה, אמר להם הבחור מי שיטה ידו לחפור לי כאן בור עמוק יקבל מהפירות, החיילים שהיו בעלי כוח ואף היו להם כלים המתאימים לכך נעמדו ברוב אונים ואמץ כוח והחלו לחפור במהרה בור עמוק ברצותם להזין נפשם מהפירות והירקות, וכך בתוך שעה קלה כבר היה הבור חפור, נתן להם הבחור את הפירות ושלחם לנפשם, כעבור זמן מה בא הרשע לבדוק אם 'הצליח' לחפור הבור, והנה נוכח לדעת שבפחות מג' שעות סיים הבחור את המלאכה, נענה אותו רשע ואמר ידעתי גם ידעתי שאלוקיכם שומר עליכם ומגן בעדכם, אך לא ידעתי עד כמה... ובזה הסכים לו לחזור לעבודתו במטבח,

אחר גמר המלחמה עלה היהודי להתיישב בארץ ישראל, ואף גם שם מזונותיו היו מצויין לו תדור בהרחבה גדולה והשיא את כל צאצאיו בנקל ובריווח, והכל מכוח הזהירות ב'ברכת המזון'.

לב. דבר פלא כתב הש"ך עה"ת וז"ל, שמעתי שכל המברך על כל מה שאוכל ואינו מכניס לגופו שום דבר בלא ברכה ראשונה ואחרונה - כשמת אין התולעים שולטים בגופו, לפי שהתולעים הם מהקללה שנאמר (להלן כח לט) 'כי תאכלנו התולעת', והברכה היא היפך הקללה, שנאמר (יחזקאל מד ל) 'להניח ברכה אל ביתך' הוא הקבר. 'ברכה' בגימטריא 'כרז' שמכריזין שלא יגע בו שום נזק, עוד 'ברכה' בגימטריא 'זכר' לפי שמזכיר שמו ומברך על כל דבר ודבר שהיה אוכל ולא נהנה שום דבר בלא ברכה ולזה מצילין אותו מדין התולעים, ועוד לפי שבשר גופו נתגדל ונתרבה על ידי ברכה, ואין הקללה שולטת במקום ברכה. וכן מצינו רמז לזה, 'ואכלת ושבעת וברכת את' סופי תיבות ד' תוי"ן, גימטריא 'ברכת נהנים להציל מדין התולעים' עם הכולל.